

■ Друкуецца ў «Полымі»

ГАДЗІННІК

Гэты ўспамін выглядае нейкім архаічным, амаль стагадовым, але гэта ўсё было са мной.

Мяне малага раз на месца выпраўлялі пасвіць кароў. Я за імі бегаў, пугай ляскаў, пераймаў, не пускаў у шкоду і гэтак далей. Статак трэба было прыгнаць у вёску ў дзевяць гадзін, а гадзінніка ў мяне не было. І дзед навучыў мераць крокамі ўласны цень. Ён казаў: «Калі будзе твой цень пяць крокаў, дык і гані кароў дамоў, а калі чатыры, то няхай яшчэ ходзяць». Вось такі ў мяне быў гадзіннік. Адно кепска, што працаваў ён толькі тады, калі свяціла сонца.

Калі ў мяне на руцэ з'явіўся ўласны гадзіннік, то кароў у вёсцы не стала...

МАЛЯЎКА

Бывае зойдзеш у раку і стаіш нерухома. Глядзіш у чыстую ваду на слупкі каламуці, на паўпразрыстыя малькоў, якія тычкаюцца ледзь чутна ў белыя ногі. Хуткія цені на пяску разглядаеш, ці мігатлівы бляск дробненькіх рыбак поглядам ловіш, ці вывучаеш зялёную травінку, якая трапечацца, выгінаецца, але застаецца прыкутай да свайго месца. Потым пачынаеш спрабаваць злавіць хоць адну паўпразрыстую рыбінку. Апускаеш далоні, складаеш іх і чакаеш. Робіш гэта так, быццам у гэтым дзееанні вялікі сэнс. Нарэшце малькі з'яўляюцца з нідакуль, спыняюцца па-над далонямі. Раз! Падымаеш далоні поўныя вады, а рыбінкі няма... І яшчэ некалькі спроб. Пачынаеш злавацца на малькоў, на сябе няўмеку, на аблачыну, што схавала сонца і зрабіла нябачнымі малюсенькіх рыбак. А потым зловіш і нясеш хутчэй на бераг. Вада цячэ з рук, між пальцаў цячэ...

«Злавіў рыбку, глядзі!» — гаворыш незнаёмым голасам і пачынаеш спяшацца.

Бацька падымецца з травы, падыдзе. Убача, што ў ракаўцы далоняў няма вады, а рыбінка, меншая за семку, ляжыць нерухома. І папросіць, каб ты занёс яе, каб вярнуў у раку. Ідзеш. Апускаеш і сочыш. Плынь сцягвае, змывае, забірае рыбінку з далоні. Вось яна варухнулася, перакулілася, выраўнялася і рака панесла яе па-над пяском, каменьчыкамі і травой...

Успамін ні пра што... Пра нейкіх малькоў, нават пра таго адзінага — злоўленага. Але памяць яго захоўвае, быццам ён каштоўны і важны. А якая ў ім

важнасць, якая каштоўнасць? Гэтага, як ні намагайся, а так ніколі і не зразумееш... Час ад часу гэты кароценькі ўспамін будзе ўнікаць з нідакуль і тычкацца, як тыя маляўкі. А сэрца пачне сціскацца.

КВЕТКІ

Сёння ішоў па веснавым праспекце. Людзі насустрэч, побач, за мной, паперадзе, вакол. Ідуць, стаяць, чакаюць, размаўляюць, едуць...

...хусткі розныя, пальчаткі, шалікі, сукенкі, кофты, чаравікі, каралі, цукеркі, духі — дарыў маме.

І ні разу, ніколі, за ўсё жыццё — не прынёс ёй кветак...

Аднойчы прыехаў дамоў зімой, а яна курыцу замерзлую з балкона прынесла, каб

скрыні з розным багаццем: свістулькі, батарэйкі, маленькія лямпачкі для ліхтарыкаў, кручкі для рыбалкі, грабеньчыкі, сшыткі, алоўкі, накрывкі на слоікі і гэтак далей. Усю гэтую драбязу можна было памяняць на старыя ануцы.

Звалі Віктара з Юзікам КАРАВАЧНІКАМІ, бо збіралі яны карэлае рыззё.

У аднаго каравачніка конь быў чорны, а дуга чырвоная. У другога конь белы, а дуга блакітная. Такімі ж колерамі былі пафарбаваныя і скрыні з таварам. У каго якім, не памятаю, бо быў я тады малы.

Бег па лесвіцы дамоў і крычаў: «Каравачнік, каравачнік, чуеш, мама!»

А мама пытала: «Юзік ці Віктар?»

ла і на чырвонага цукровага пеўніка на палачцы. Кручкі Віцька атрымаў загорнутымі ў крафтавую паперу. Адзін адразу закалоў пад каўнер кашулі, астатнія схаваў у кішэню. Віцька быў шчаслівы, хоць і змок трохі, пакуль прыводзіў абмен. Я зайздросціў аднакласніку, бо пеўніка ён смактаў доўга. Кручкі Віцька згубіў на будоўлі. Калі прыйшоў дамоў, то баба Ева плакала па сваёй куфайцы. Бацька насварыўся на сына і добра надраў вушы.

Куфайку вярнуць не атрымалася, бо Юзік даўно з'ехаў.

Але той адзіны кручок, які Віцька закалоў у каўнер, аказаўся шчаслівым. Праз некалькі дзён, на Гаўнянцы, Віцька злавіў на яго здара-

Часопіс «Полымя» працягвае знаёміць чытачоў з беларускім нон-фікшн. №7, 2017 адкрые твор Уладзіміра Сцяпана «Малькі». Спецыяльна для чытачоў «Звязды» рэдакцыя падрыхтавала своеасаблівы анонс публікацыі. Галоўны рэдактар часопіса «Полымя» Алена Мальчэўская адзначае: «Мне падаецца, шмат хто з пастаянных чытачоў часопіса чакае працягу шэрагу надрукаваных у «Полымі» твораў Уладзіміра Сцяпана: нататак з Фэйсбука пра маці, успамінаў пра дзіцячыя гульні ў Касцюкоўцы, занатовак са спякотнага жніўня, значную частку якога аўтару давалося правесці ў бальніцы з дзедам Ціханёнкам. «Малькі» (і асабліва абразок «Малюшка») я лічу ў пэўным сэнсе маніфестам пісьменніка Уладзіміра Сцяпана, па-мастацку сфармуляваным адказам на пытанні: чаму было напісана і чаму было напісана менавіта так? Хачу заклікаць цікаўных абавязкова пачытаць твор у часопісе. Адзін з галоўных інструментаў нон-фікшн — мантаж. Для «Звязды» рэдакцыя пераманціравала твор у публікацыйно-анонс, што, канешне, толькі часткова перадае аўтарскую думку. Таму я раю зазірнуць у наш ліпеньскі нумар і пазнаёміцца з «Малькамі» цалкам».

Уладзімір СЦЯПАН

МАЛЬКІ

згатаваць. Стаіць побач з рукамынікам, задумалася. Курьца тая вісіць уніз галавой, мама яе за лапы трымае, а лапы тыя з кіпцямі з яе рук тырчаць. Я кажу: «Ма, курьня лапы, як кветкі!» «Скажаш, якія ж гэта кветкі... Адрэжу і выкіну», — адказала мама, а на жоўтыя лапы паглядзела, як на кветкі.

СЛОВА

Па маім гэпэ ездзілі гадоў пяцьдзесят таму вельмі каларытныя дзядзькі — Віктар і Юзік. Ездзілі яны на конях, з вясны да позняй восені. Коні былі запрэжаныя ў калёсы. На тых калёсах стаялі

КАРАСЬ

Ішоў дождж і каравачнік Юзік сядзеў на калёсах, на скрыні. Конь, калёсы і Юзік у чорным цыратавым капелюшы і цёмным брызентавым плашчы хаваліся пад каштанам. Віцька Руды, мой аднакласнік, прыбег да сваёй бабы Евы, нешта ёй сказаў, а калі выходзіў, то зняў з цвіка ў калідоры камуналі бабіну куфайку. З ёй прыбег да Юзіка і памяняў на дванаццаць маленькіх кручкоў. Не «заглотышы», бо іх у Юзіка тым разам не было, але на крышку большыя. Яшчэ бабінай куфайкі хапі-

веннага карася. Прыкладна такога, як ягоная кепка.

Было гэта напрыканцы траўня, у 1967 годзе.

ДЗЁННІК

На чыстай палове дзедавай хаты, пад акном, месціўся чорны куфар. Ён быў цяжкі, не падняць, не скрануць. У ім — бабіна багацце: сувоі белага ды шэрага льнянога палатна, спадніцы, кашулі, рушнікі розныя, фіранкі бела-блакітныя, як сакавіцкі снег, хусткі, новая сіняя кофта, хвартухі... А збоку, у маленькай загарадцы, — клубкі ды катушкі нітак, іголки, шыла, напарсткі, зашчупкі і вялікі клубок рознакаляровых

матузоў. Яшчэ там былі лекі — у скрыначках і бутэлечках, яны стаялі асобна.

Самым цікавым, але гэта я сёння разумею, у тым куфры быў адваротны бок цяжкага века. Там жоўтыя дошкі пакрывала павута надпісаў, зробленых звычайным алоўкам, хімічным, каляровым сінім, а дзе-нідзе — вугалем. Гэта — дзедаў дзённік. Усе тыя кароткія надпісы з датамі тычыліся жыцця. «Апарос. Кнур. Злучка. Ацёл. Пасеяў жыта. Пасадзілі бульбу. Паганялі бульбу. Зжалі жыта. Купіў парася. Прадаў парасят. Пасадзіў дзве яблыні наліў і штрыфель...» Запісы тыя вяліся з сорак шостага года па семдзесят васьмы.

«Слухай, дзед, вась таме сшытак...» — прапанаваў і даў дзеду альбомчык для малявання. «Сшытак можа згубіцца і не знойдзеш. Скрасці яго можна... А бабін куфар, як стаяў, так і будзе стаяць. Хто яго возьме?» — дзед паклаў руку на чорнае века.

Шкадую, што не перапісаў, не перамаляваў, не сфатаграфавалі ўсе тыя надпісы, якія накладаліся адзін на адзін, змяняліся, а некаторыя і прападалі, выцёртыя дзедавай рукой...

САПРАЎДНЫ ЧАС

Вечар. Апошні пакупнік замаўляе пляшку гарэлкі і выбірае гатунак цыгарэт. Прадавачка прыспешвае, кажа што праз тры минуты

зачыняюцца. Мужчына просіць «Ротманс» і падае картку. Гучыць пяць пікаў. Праз паўмінуты прадавачка кажа: «На вашай картачцы не хваляе сродств».

А пакупнік бутэльку ў кішэнь схаваў.

Прадавачка чырванее і кажа: «Заўтра можаце прынесці грошы?»

«Так, так... Заўтра, змагу. З мяне шакаладка!»

Вечар. Аптэка побач з «Цэнтральным». Да закрыцця тры минуты. Малады чалавек набывае лекі. Радуецца, што ў гэтай аптэцы яны ёсць. Падае картку. Пяць пікаў. На картцы не хапае сродкаў.

Маладзён разгублены. Аптэкарка пачынае забіраць лекі, а ён трымае кардонку з ампуламі і кажа: «У яе трыццаць дзевяць... дзевяць...»

«Багі глядзяць на нас і забаўляюцца», — чытаў некалі ў кніжцы.

КАРЛ

ГАЛЬДОНІ

Позні вечар. Мароз. Са знаёмым акторм у цёмным парку гаворым пра Карла Гальдони і яго знакамітыя п'есы. Ён сыпле ў кармушкі семкі і кажа, выдыхае пару: «Гальдони ставілі і будучы ставіць, а вась птушкі, птушкі... Добра, калі да вясны дажывуць...» Я прытрымліваю кармушку, зробленую з пластыкавай бутэлькі, каб не гайдалася.

КАПЕЙКА

Учора ў «Цэнтральным», у чарзе да касы, у жанчыны выпала адна капейка. Жанчына махнула на яе рукой, падымаць не стала. І ўсе, хто стаяў у чарзе, не паднялі. Капейка засталася ляжаць. А я падняў...

Я — беларус

■ Увага, конкурс!

Хто лепш за ўсіх асвятляе юбілей беларускай кнігі?

Выдавецкі дом «Звязда» і Беларускі саюз журналістаў працягваюць сумесны творчы конкурс «Спадчына». Ён прымеркаваны да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Удзельнічаць у ім могуць рэгіянальныя і карпаратыўныя выданні краіны.

На суд журы будуць вынесены работы, якія ўбачаць свет да 30 чэр-

веня. Іх неабходна падаць у Камітэт па прэміях і прафесійнай этыцы журналіста. Публікацыі можна прынесці асабіста або даслаць па пошце на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Сурганава, 48а, Беларускі саюз журналістаў. Часу на гэта засталася не так і шмат — да 15 ліпеня.

Лаўрэаты конкурсу будуць вызначаны па шасці намінацыях.

Журы адбярэ найлепшае карпаратыўнае і рэгіянальнае выданне, дзе асвятляецца тэма юбілея найлепшых матэрыялаў конкурсу. Падрабязнае Палажэнне аб конкурсе — на сайце zviazda.by

Плануецца, што ў Выдавецкім доме «Звязда» пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі выйдзе зборнік найлепшых матэрыялаў конкурсу. Падрабязнае Палажэнне аб конкурсе — на сайце zviazda.by

Нагадаем таксама нашым чытачам, што вы яшчэ паспяваеце прыняць удзел у віктарыне «Мая Скарыніня», якую «Звязда» праводзіць сумесна з Нацыянальнай

бібліятэкай. Пераможцаў чакае бясплатна падрабязная экскурсія па галоўнай кніжнай скарыніцы краіны. Адказы на пытанні першага тура прымаюцца па 10 чэрвеня. Самыя пытанні — у нумары «Звязды» ад 6 мая або на нашым сайце zviazda.by.

Валяр'ян ШКЛЕННИК.
schklennik@zviazda.by